

Journalistik og etik under OL 2004

Af Anker Brink Lund

De Olympiske Lege i Athen var på mange måder en succeshistorie. Inden åbningsceremonien den 13. august var der megen medieomtale, der udtrykte begrundet tvivl om, hvorvidt grækerne overhovedet kunne blive færdige til tiden eller i det hele taget magtede opgaven. Men da legene først kom i gang, var der blandt de udsendte journalister enighed om, at Grækenland på det organisatoriske felt klarede sig langt over forventning. At Danmark drog hjem med otte medaljer – heraf to sæt af guld – må også betragtes som en succes.

Frygten for terror viste sig ubegrundet. Om det var de 7,4 milliarder kroner investeret i overvågningsudstyr og 70.000 sikkerhedsfolk, der gjorde udslaget, lader sig ikke journalistisk afklare. At der på dette felt var tale om en olympisk rekord, hersker der imidlertid ingen tvivl om. Men hvad med etikken? Levede OL og den deraf følgende mediedækning op til de krav, man som aktiv sportsudøver, professionel journalist og interesseret tilskuer med rimelighed kan forvente i det 21. århundrede? Hvordan dækkede danske sportsjournalister problemer som doping, diskrimination, penge og politik? Er nyhedsmediernes tilstrækkeligt (selv)kritiske eller er der behov for et presseetisk regelsæt på området?

Disse spørgsmål belyser vi nærmere på de følgende sider, der skal fungere som forskningsbaseret oplæg til debat ved en konference i Idrættens Hus 23. oktober 2004. Som grundlag for fremstillingen ligger en bevilling fra Dansk Idræts-Forbund/Team Danmark, der har gjort det muligt at analysere et repræsentativt udvalg af den journalistik, som danske dagblade og tv-kanaler bragte i perioden 8.-30. august 2004. Registrering og kodning er foretaget af journaliststuderende Thomas Bach-Laursen og mediestuderende Lotte Trangbæk under supervision af professor Anker Brink Lund fra CBS International Center for Business and Politics ved Handelshøjskolen i København.

Materialet omfatter alt i alt 3281 redaktionelle produkter fra DR1 og Tv2, Berlingske Tidende, B.T., Ekstra Bladet, Jyllands-Posten og Politiken. Enheden i undersøgelsen er journalistisk bearbejdede tv-indslag og avisartikler – inklusive kronikker og læserbreve, men eksklusive direkte transmissioner. Derved skabes et solidt grundlag for vurdering af nyhedsformidlingen i almenhed, men der må ikke drages alt for håndfaste sammenligninger på tværs af de forskellige medier. Inddrager man direkte tv-transmissioner fra OL-begivenheder, rummer DR1 således flere sendetimer end Tv2. Men da vi af bevillingsmæssige grunde alene har analyseret indslag i de programsatte OL-magasinprogrammer indgår Tv2 i undersøgelsen med et større antal analyseenheder end DR1.

Desuden skal vi for god ordens skyld gøre opmærksom på, at fremstillingen skal betragtes som et debatoplæg, et foreløbigt førsteudkast til en mere grundig forskningsrapport. Der har været relativ kort tid til databearbejdning, og vi håber at blive klogere på de komplicerede emner, der tages under behandling, gennem konstruktiv dialog med journalister, sportsudøvere og idrætsledere.

Nyhedsmediernes emnevalg og kildebrug

En simpel optælling viser, at De olympiske Lege kræver høj produktivitet blandt danske sportsjournalister (Figur 1). En typisk OL-dag bragte hver af de fire danske public service tv-kanal 11 times sport i gennemsnit. Samtidig bragte det gennemsnitlige danske dagblad 14-15

(tabloid)sider om OL-emner. Ser vi alene på de redigerede indslag tegner mediernes denne prioriterede top-10 over de journalistisk set mest interessante sportsgrene (Figur 2):

1. Atletik
2. Håndbold
3. Sejlsport
4. Svømning
5. Badminton
6. Roning
7. Bordtennis
8. Cykling
9. Basketball
10. Ridning

Det fremgår, at den journalistiske prioritering af OL-discipliner i nogen grad afviger fra hverdagens sportsdækning i nyhedsmediernes. Hvor fodbold og tennis under OL i Athen må nøjes med en 12. og en 13. plads, er disse discipliner normalt vægtet langt højere. Helt i bunden finder vi sportsgrene som baseball, fægtning, moderne femkamp og softball. Den væsentligste forklaring er fravær af dansk deltagelse, der dog kan kompenseres, hvis en sportsgren rummer særlige OL-traditioner som tilfældet er med atletik og basketball.

Herudover anses national særbehandling som værende en helt naturlig ting på sportsredaktionerne. Overskrifter som "Hurra for os" legitimeres i forventninger om forventninger hos læsere, lyttere og seere. Journalistisk skal nationalismen dog helst forvaltes afbalanceret tilsat en passende portion professionel ironi, f.eks. Ekstra Bladets forsiderubrik "Guld bevare Danmark", der charmerende spiller på chauvinistiske håb knyttet til det danske håndboldlandshold tilsat en nationalkritisk snert rettet mod kongerigets flagsvingende og royale tilskuere. Når det går trægt med den hjemlige medaljehøst, kan journalisterne stadig spille på det nationale ved at pille i mindreværdskomplekserne eller bringe beretninger om, at det trods alt står værre til i Norge, at de britiske OL-finalister i mixed-double til daglig spiller i Hvidovre, og at cykelrytteren Tyler Hamilton tidligere trådte pedalerne for Team CSC.

På baggrund af den samlede dækning har vi mere systematisk vurderet mediernes vægtning af de nationale vinkler. Ser vi på nationaliteten af de sportsudøvere, der interviewes og citeres (Figur 3), er forholdet 3:1 i dansk favør. Men hvis man ser på *omtalte* sportsudøvere er der 7 procent flere udlændinge end danskere. Koderne har desuden forsynet alle artikler med en karakter efter 13-skalaen, hvor 03 står for det stærkt nationalkritiske og 13 for det ekstremt chauvinistiske (Figur 4). Samlet giver det et gennemsnit på 8,31, så alt i alt lykkedes det ganske godt for de vagthavende redaktører at holde balancen.

Politik og profilering

Trænger vi dybere ned i stoffet, rummer datamaterialet adskillige eksempler på sammenblanding af sport og politik. I de mange baggrundsartikler før åbningsceremonien i Athen genudsendes en lind strøm af gamle billeder fra "Hitler-OL i Berlin 1936". Vi mindes i tilsvarende sekvenser om gidseltagningen i München og politisk betingede boykot af legene i Moskva og Los Angeles. Derimod synes nutidens politiske manifestationer og demonstrationer vanskeligere for danske sportsjournalister at forholde sig kritisk til. Især når kontroversielle budskaber pakkes pænt ind som autoritative og velmenende ønsker om fred og fremskridt.

Ingen sætter spørgsmålstegn ved det legitime i den gestus, som en amerikansk roer præsenterer verdenspressen for ved at dedikere sin guldmedalje til ofre og overlevende efter 9/11.

Først da præsident Bush anvender Iraks og Afghanistans deltagelse i sin valgpropaganda, råber dagbladene vagt i gevær, ligesom der udtrykkes undren over, at udenrigsminister Powell udebliver fra afslutningsceremonien. Uden at den gestus dog sættes ind i en større sammenhæng.

Der udtrykkes verdensomspændende glæde og begejstring over, at "(e)fter Saddams fald kan irakiske sportsfolk deltage ved legene uden frygt for at blive skudt og torteret på grund af manglende resultater" (B.T. 10.8.). Især "Det nye Irak" på fodboldbanen begejstrer. Ekstra Bladet 14.8. blander lidt religion i reportagerne under rubrikken "Allah er stor" efter at irakerne har vundet over EM-værterne fra Portugal. I brødteksten benyttes begreber som "vantro hunde" og "den gode død". Senere kobles der politiske overtoner til den irakiske fodboldsucces, som opnås på trods af, at den irakiske træner har trukket sig fra sin post som følge af trusler på livet. En irakisk official sætter 21.8 trumf på i en udtalelse til de internationale nyhedsbureauer: "Hvad er frihed værd, hvis der er skyderi på vejen, når jeg tager hen til stadion?"

Iraks fodboldlandshold taber som bekendt bronzekampen, hvor der spilles med sørgebånd til ære for et dræbt gidsel. Fra Bagdad berettes om fyldte cafeer og begejstring, selvom irakerne taber kampen: "Dette hold har skabt glæde i vore hjerter. Det er den eneste glæde, vi har haft siden krigen sluttede," siger en talsmand citeret i tv og flere dagblade.

Anderledes kritisk forholder danske journalister sig til den iranske judokæmper, der i solidaritet med det kæmpende palæstinensiske folk nægter at gå i ringen med en israeler, hvis ledere protesterer: "Vi er kommet til Athen for at deltage i en idrætsbegivenhed og ikke for at drive politisk virksomhed" (Politiken 15.8). Det danske IOC-medlem, Kai Holm, vurderer, at sagen kan forhindre Irans olympiske deltagelse i fremtiden. Jyllands-Posten benytter anledningen til at efterlyse fred i Mellemøsten under overskriften "Arafats olympiske gæld", hvorimod chefen for den iranske OL-delegation hylder sit judohold, som han lover en pengepræmie på ca. 700.000 kr. Siden bilægges sagen med henvisning til at iraneren nok er blevet misforstået og fejl citeret.

Den slags bryder danske journalister sig ikke om. Derimod finder de kildekritiske kommentatorer det ganske i sin orden, at europæiske magthavere profilerer sig på De olympiske Lege ved deres blotte tilstedeværelse, eller når paven i Rom giver den fredelige kappestrid sin velsignelse. En læserbrevsskribent synes dog, at den flagsvingende nationalisme (tilsat royal røgtelse) bliver lidt for meget. Han protesterer konkret over, at "Frederik og Mary som Danmarks mest velbetalte kontanthjælpsmodtagere" hygger sig ved OL, når nu skribenten selv ikke har råd til at rejse ned i varmen.

Med forfriskende selvironi konstaterer Berlingskes Tidendes 16.8.: "Vi er alle hofreportere" på baggrund af kollegernes overskrifter af typen: "Frederiks olympiske ed: Nye kænguruer i pungen om fire år". Men kun Ekstra Bladet problematiserer, at det danske kongehus benytter lejligheden til en offensiv i Grækenland til fordel for den eksilerede kong Konstantin og hans danske hustru Anne-Marie. Under rubrikken "Optøning mellem kongehuset og Grækenland" meddeler Jyllands-Postens på forsiden 18.8., at OL forventes at bane vejen for en optøning af forholdet, der har været belastet siden det fascistiske oberstkup i 1967. Som officielle gæster hos Danmarks Olympiske Komite og DIF, planlægges en høflighedsvisit hos det græske statsoverhoved. Andre medier minder om retssagen fra 2002, hvor Kong Konstantin blev tilkendt en erstatning på 100 mio. kroner for beslaglagt ejendom. Det er massemedieret diplomati med bud til de bonede gulve og sporten som (u)politisk kulisse.

Nationale interesser spiller i det hele taget en afgørende rolle ved OL. Derfor falder det kritiske journalister for brystet, når sportsstjerner skifter statsborgerskab med henblik på at opnå bedre levevilkår. Især udvandringen af kenyanske løbere til den persiske golf forarger danske journalister. Kipketers danske statsborgerskab nævnes dog ikke i sammenhængen.

Det har karakter af politisk mikrofonholderi, når kulturminister Brian Mikkelsen profileres som dansk kandidat til IOC eller inviteres til at løbe om kap med en sportsjournalist i

fjernsynets bedste sendetid. Eller når kandidater til borgmesterposten i København benytter lejligheden til at gøre opmærksom på egne visioner ved at kræve OL til København inden for en overskuelig årrække. Men det opfattes måske ikke som politiske handlinger?

Koderne har ikke kun registreret redaktionelle enheder, hvor journalister og deres kilder eksplicit har reflekteret over etiske spørgsmål, men også historier, hvor man redaktionelt kunne have taget sådanne aspekter op. Det er f.eks. tankevækkende, at en historie om, hvordan udenlandske sikkerhedsfolk får smuglet våben ind i Grækenland under diplomatisk immunitet kun behandles som en Ritzau-note baseret på kritisk journalistik gennemført af det britiske dagblad The Times. Her er næppe tale om en tilfældig forglemmelse i skyndingen, men et symptom på en blind plet hos professionelle sportsjournalister: De vil helst undgå at blande politik ind i resultatformidlingen.

Undtagelser, der bekræfter reglen, findes i dagbladet Politiken, der under hele OL kører en artikelserie under ledelinjen ”Uden for murene”. Med OL som anledning rapporteres kritisk og konkret om store og små problemer i det græske samfund, f.eks. jordskælvet 1 1999 og landets massive budgetunderskud sammenholdt med de 45 milliarder kroner, som det har kostet at huse OL-arrangementet 2004.

Doping og usportslig optræden

Mens danske sportsjournalister ikke er meget for at ytre sig om den politiske virkelighed, tager man anderledes håndfast på et andet etisk problem i moderne idræt: doping. Det opfattes som usportslig optræden og urimelig konkurrenceforvridning, som skal bekæmpes med alle til rådighed stående midler. Da ingen danske atleter ”testes positive” under dette OL, bliver der tv- og spaltepads til to føljetoner i doping-dækningen: For det første sagaen om svømmeren Mette Jacobsen, der trods en forudgående dopingdom stiller op for Danmark ved OL. For det andet den såkaldte ”græske tragedie”, hvor to af værtsnationens sprintere på selve åbningsdagen i næsten bogstavelig forstand løber fra dopingkontrollen.

Mette Jacobsen må som følge af sin dopingdom inden OL levere sin EM-bronzemedalje tilbage. Især tv-kanalerne dyrker denne nationale vinkel i dagene op til OL, men da Mette Jacobsen står klar ved bassinkanten i Athen forstummer doping-snakken. Nu gælder det udelukkende håbet om en dansk medalje. Da håbet om metal atter brister, er der til gengæld ingen pardon: Nu kører doping-vinklen igen på alle kanaler. Sagen vendes endnu engang, nye eksperter interviewes, gamle udtalelser og klip genbruges, selvom der intet substantielt nyt foreligger i sagen.

Historien om de græske sprintere har en ganske anden dramaturgi. Her er tale om det, journalister kalder *breaking news*: Der rapporteres løbende om nye detaljer og udvikling i sagen, som forekommer stadig mere speget. ”Olympiske Lege åbnede med skandale”, proklamerer Berlingske Tidende på forsiden 14.8. Andre medier insinuerer, at IOC prøver at sylte sagen, selvom reglerne er ”klokkeklart beskrevet i dopinglovene”. To udeblivelser er lig med en positiv-test. Balladen om Kenteris og Thanou udvikler sig til et statsanliggende, og det internationale disciplinærudvalg må udsætte den planlagte afhøring af de to græske atleter i den formodede dopingskandale, da der nationalt er indledt politimæssig efterforskning.

Danske kolleger citerer græske journalister, der begræder at atleterne, lægerne og sportsofficials (måske) har været med til at dække over forløbet i et ”moderne, åbent og selvtilidsfuldt Grækenland” (Jyllands-Posten 17.8.). I Ekstra Bladet 18.8. kaster den danske kulturminister sig frygtløst ind i ”dopingfarcen” under overskriften ”Stop de grækere”. Dagen efter hedder det i Politiken, at ”Skandalen (er) udsat til efter OL” og ”Det er formentlig en løsning, der passede alle parter, IOC, de græske arrangører og de to atleter ganske godt, for sagen var – som den

udviklede sig – næsten ikke til at bære for grækerne. Nu er den pist væk og ude af det olympiske system, der bliver ingen grim storvask, mens det glade show kører videre.” Græske aviser er citeret for at kræve oprydning efter dopingtragedierne. Chefen for de 441 græske OL-deltagere har tilbudt at gå, men det er ikke blevet accepteret af Grækenlands Olympiske Komite.

Som læser og seer sidder man tilbage med mistanken om, at der kun kradses i overfladen. På dopingfronten står OL-kampene ikke primært mellem sportsfolk, men i langt højere grad mellem specialister og officials bag kulisserne. Her som i den omgivende verden er der forskel på folk: Mindrebemidlede idrætsfolk fra den nye verden plumper i med misbrug af ”gammeldags” stoffer som stanozolol. Dermed afspejles sportens økonomiske klassesdeling også i dopingmisbruget. Det kan næppe anses for etisk korrekt, men det er ikke en vinkel, der interesserer danske journalister.

Til gengæld laver B.T. en flot helside med gennemgang af samtlige OL-dopingsager (kaldet ”Synderegistret” 28.8.) og samme dag følger Politiken ”Dopingkontrollens mand på gulvet” over en helside. Men ellers reduceres de fleste dopingsager til små notitser af typen ”Så er den gal med Oscar Camenzind”, ”Endnu en guldvinder knaldet” og ”Bettini undgik dopingtest”. Selv fem dopede vægtløftere, der truer sportsgrenens fremtid i det olympiske program, kan kun fremprovokere en telegramnote i danske aviser plus en sidebemærkning i tv, hvor det tilføjes, at grækerne vil tilbagekalde det frimærke, der bærer en dopingdømt vægtløfters kontrafej.

Det undrer os, at der ikke journalistisk graves dybere i kvindernes amputerede 100 meter-felt og den nærmest mirakuløse indsats af den tilbageblevne græske sprinter, Fani Halkia. Der kunne også være gravet lidt mere i påstanden om, at der mangler dopingkontrol i triatlon i en sådan grad, at IOC truer med at fjerne sportsgrenen fra det olympiske program i Beijing 2008.

Imens fortsætter showet i Athen. ”Hold kæft og svøm”, konstaterer Ekstra Bladet som overskrift på en historie om Ian Thorpe, der får en reprimande af Det Internationale Svømmeforbund, fordi han har udtalt sig kritisk over for de autoriserede dopingprocedurer. Den kritiske svømmer hævder bl.a. at det forekommer naivt at tro, at alle de olympiske svømmere er stoffri. Den historie får Ekstra Bladet lov til at beholde for sig selv. Det samme gælder påstanden om, at ”Tiden er gået i stå: Dopingjægerne har skræmt verdens hurtigste mænd”, baseret på en udmelding fra det norske atletikforbund, der foreslår alle OL-rekorder fra før årtusindeskiftet slettet med henvisning til, at de fleste af dem formodentlig er sat ved hjælp af midler, som ikke længere er tilladt.

Til gengæld har B.T. 22.8. en solohistorie om tv-studieværten Anne Louise Thrane, der har været sygemeldt på grund af stress. Herudover bringer dagbladene kun få og spredte referencer til sport og helbred, i en tid hvor eliteidræt langt fra altid er sundhedsfremmende. Denne undladelse kompenseres dog af de to public service tv-kanaler, som i stigende grad dyrker denne vinkel på sportsstoffet. Tv2 minder således danskerne om, at de sidder og tager adskillige millioner kilo på, mens vi passivt følger de aktive i Athen.

En typisk sundhedshistorie finder vi i DR1 13.8., hvor en badmintonspiller detaljeret beretter om sine psykiske problemer efter en VM-sejr. Frem mod OL har han arbejdet tæt sammen med en psykolog. DR har den obligatoriske ekspert i studiet til at give denne snagen i privatlivet legitimitet, hvorefter der tales om det forventningspres, som tv-mediet selv i høj grad er med til at lægge på atleterne. Altså et forsigtigt tilløb til etisk selvansagelse. En dansk sportsofficial trækker dog problematikken ned på jorden igen med ordene: ”Hvis man ikke kan klare forventningspresset, kan man jo bare blive hjemme!”

Især når det drejer sig om ”de gymnastiske småpiger” spores dog en vis bekymring af etisk art både blandt ledere og journalister. Nyhedsmedierne hilser derfor med glæde, at det internationale Gymnastikforbund vil ”rydde op i egne rækker gennem nye regler, oplysning og uddannelse, så man kan sikre gymnasterne et liv efter karrieren” (Politiken 22.8.). Samtidig

mistænkes Kina og Rumænien for at svindle med pigernes fødselsattester og pas for at gøre de unge piger gamle nok til at deltage i legene. ”Elitesport er vel for voksne!” konstaterer en læser i B.T. 27.8. og foreslår indførelse af en 18-års regel for OL-gymnaster.

Som en ny tendens ved disse olympiske lege stilles skarpere på idrætsudøvere, som er lidt oppe i årene. Det er nok for stærkt at tale om en gerontologisk trend, men det er da ganske forfriskende, når Marlene Ottey (før Jamaica, nu Slovenien) fremhæves som et lysende eksempel på, hvordan man ”sprinter fra alderen”. Politiken glæder sig over, at alder ikke er nogen hindring for OL-succes under overskriften ”Den gamle mand og spyddet”, der beretter om Jan Zeleznys femte finaledeltagelse. Her er tilsyneladende en levende legende, som midt i al doping-balladen har optrådt etisk forsvarligt.

Danske journalister er i det hele taget placeret helt i front, når der kæmpes for international *fair play*, selvom tv-kommentatorer i pressede situationer tillader sig ”at håbe på en lille servefejl”, når det kan gavne en landsmand. Heldigvis er det som regel de andre, der opfører sig usportsligt, hvis vi da kan regne med den danske mediedækning. Den allerede hårdt plagede judo-turnering er således leveringsdygtig i en lind strøm af skrækhistorier som den om en sydkoreansk træner, der stikker sin elev en lussing efter en tabt kvartfinale. Træneren bortvises og bliver belønnet med en notits i samtlige dagblade plus 30 sekunders sjældne judo-billeder i dansk tv.

Der uddeles også verbale øretæver til en koreansk træner, som hævdes at tugte sine ”kinesiske håndboldpiger” korporligt. Når det kommer til stykket, opfatter pressefolkene det dog som endnu mere usportsligt, at kineserne efter sigende skulle have stjålet de danske håndboldpigers livsvigtige harpiks i kampens hede. Danskerne overvejer at klage til det internationale håndboldforbund.

I det hele taget er den almene klage-tendens i det omgivende samfund nu for alvor at slået igennem i sportens verden. ”Man får først sin medalje, når alle ankeinstanser er hørt,” siger en bekymret tv-kommentator på udgangspunkt i sejlporten, der ved dette OL fik sit definitive tv-gennembrud. Og det på trods af forblommede udsagn som ”mistro og beskyldninger om urent trav og usportslig optræden fyger hen over vandoverfladen på det olympiske sejleranlæg i Athen”. I den forbindelse er det fristende fra et presseetisk synspunkt at klage over overfladisk mediedækning og efterlyse mere dybdeborende sportsjournalistisk.

Fordomme og diskrimination

Hvor dækningen af doping og anden usportslig optræden er entydigt fordømmende, finder vi en god portion tvetydighed i mediedækningen af etnicitet og biologisk diversitet i sportens verden. ”Sorte mænd *kan* svømme”, fastslår Politiken 20.8., og ”har de bedste ben”, sekunderer Berlingske Tidende 8.8. Ekstra Bladet skriver 23.8. om ”Det hvide håb på 400 meter”, mens Jyllands-Posten minder sine videbegærlige læsere om, at Nawal El Moutawakel’s med sin sejr i 400 meter hæk i Los Angeles 1984 blev den første muslimske, første afrikanske og den første arabiske kvinde, der erobrede olympisk guld.

Det hører dog til sjældenhederne, at etnicitet, religion og race tematiseres så eksplicit. Enkelte læserbreve diskriminerer uden omsvøb mod ”muhamedanerne”, men i den journalistiske dækning føres bevidst anti-diskriminerende tale. For eksempel når Politiken 16.8. over en hel side fortæller om Daiane dos Santo, ”En brasiliansk spirrevip med selvtilliden i orden er en af medaljefavoritterne i kvindegymnastik i Athen. Den regerende verdensmester i øvelser på gulv har andet end sport i hovedet. Hun er meget bevidst om sin status og dens betydning for Brasiliens sorte befolkning i kampen mod racismen.”

Siden OL i Montreal 1976 er der sket en fordobling af kvindelige deltagere, og kun boksning er nu forbeholdt mændene på det olympiske program. Politiken 21.8. skriver om "Olympisk kvindekamp", hvor næsten halvdelen af de 11.000 aktive i Athen er hunkøn "heraf mange fra de muslimske lande. Det er frigørelse i bedste sendetid". Men journalisten overser, at det ofte er mænd, der udtaler sig på de kvindelige sportsudøveres vegne, f.eks. den koreanske hockeytræner, der finder vej til Jyllands-Postens spalter med denne svada rettet mod sine skuffende atleter: "Kvinder burde være som mænd ... de mangler vinderinstinkt. Kvinder er ganske enkelt en flok nikkedukker, og så er de alt for svære at forstå." Behøver vi vide mere?

Det er ganske tankevækkende, at danske nyhedsmedier gennemgående forventer, at IOC og DIF bekæmper kønsdiskrimination ved at skaffe sig flere kvindelige medlemmer i topledelsen. Tilsvarende krav stilles tilsyneladende ikke til de arbejdspladser, som styres af *the gentlemen of the press*. Danske sportsjournalister er overvejende hankøn, og mandlige udøvere omtales og interviewes stadig 30 procent oftere i danske nyhedsmedier end kvinder (Figur 5). Kun i Ekstra Bladet er fordelingen stort set lige.

Ligelig repræsentation garanterer vel at mærke ikke ligeværdig omtale. Beachvolley (eller "bitch-volley" som Ekstra Bladet kalder den populære tv-disciplin) fremhæves systematisk for sine kvindelige attributter. Og vel at mærke ikke kun i formiddagsaviserne. Berlingske Tidende 19.8. hævder, at stranddisciplinen "stinker langt væk af livsstil i yderste bane og sex". Politiken forsøger at være lidt mere afbalanceret: "Skidt med alle guldmedaljerne og verdensrekorderne. Det spændende er jo i virkeligheden, hvem der bliver årets modekonge og modedronning ved OL i Athen 2004", men melder senere klart ud under rubrikken "Olympisk strandfest for duller". Jyllands-Posten bærer kappen på begge skuldre ved på den ene side at lade en forsker i ligestilling sige, at beachvolley er sexistisk og intet har med sport at gøre. På den anden side lader man så sin klummeskriver mene, at det nok bare er et udtryk for, at tiderne skifter.

Danske journalister mobiliserer væsentligt større forargelse, når kvindelige atleter, bl.a. hele det australske softball-hold, bevidst og taktisk (for at skaffe sponsorpenge) poserer halvnøgne foran de olympiske ringe. Kynisk vurderet kan forargelsen nok bedst betegnes som rendyrket dobbeltmoral, da skinhelligheden gør det pressetisk legitimt at gengive de kritiserede billeder til gavn og glæde for husarerne.

På dette felt satte B.T. 15.8. 2004 olympisk rekord i hykleri med et "Kun for Kvinder-tema". Den ledende artikel (under rubrikken "På med tøjet kvinder") konstaterer, at "Kvindelige sportsudøvere få(r) først værdi, når de tager tøjet af. Og det er både sørgeligt, skræmmende og sexistisk, at sportsforeninger og sponsorer nærmest kræver, at sportskvinder skal lade andre se, hvad der før var forbehold kæresten eller vennerne på stranden." I forlængelse af lederen bringes bl.a. billeder, der skal forestille Kournikova (iført tennisketsjer) kommenteret af bladets egen sportschef: "Jeg er sikker på at pengene afspejler udseendet og ikke placeringen på verdensranglisten".

Derved illustreres samtidig en anden af tidens overhåndtagende medie-stunts: journalist interviewer journalist – i øvrigt smukt suppleret med en flot layoutet samling forsider fra mandemagasinet M! med kvindelige sportspiger som *covergirls*. Vort datamateriale rummer naturligvis også mere nøgterne omtaler af kvindelige sportsudøvere, så der er ikke tale om systematisk kønsdiskrimination. Snarere om en vinkling, der knytter sport og sex sammen på en pirrende måde, som med mandlige skribenter og kommentatorer let får skingre overtoner. Mere alment introducerer B.T. 22.8. den nye OL-disciplin "Lagengymnastik", mens konkurrenten på formiddagsmarkedet skriver om "OL i erotik". Anledningen er meddelelsen om, at 130.000 gratis kondomer (skænket af Durex) bliver revet væk, så der er "Amoriner i Athen".

Penge og pamperi

Et par bestikkelsessager giver ved legenes begyndelse Den Internationale Olympiske Komite (IOC) nogle massemedierede ridser i lakken. Til gengæld omtales IOC-formanden positivt, fordi han lader sig indlogere på niveau med de øvrige deltagere – altså ikke ekstravagant som sine forgængere. DIF får tilsvarende ros, fordi de danske idrætsledere har ”sparet millionbeløb” ved prisbillig tilrettelæggelse af det danske rejsearrangement. Anderledes hårdhændet går Ekstra Bladet 23.8. til den danske IOC-repræsentant, Kai Holm, der tværs over forsiden tildeles ”Guld i OL-pamperi”. Kollegerne på en anden etage i Rådhuspladsen nr. 37 mener dog, at den historie ”er en fis i en hornlygte” og at de danske ledere ved OL i Athen har fulgt IOCs regler til punkt og prikke (Politiken 24.8.).

Den kildekritiske uenighed forhindrer dog ikke, at SF stiller spørgsmål i Folketinget om DIFs forvaltning af ”halvoffentlige midler”. Men ellers er der langt mere opmærksomhed på de kommercielle sider ved OL. Dagbladsjournalisterne fæster sig ved, at tv-rettighederne for 2008 sælges for 20 milliarder kroner. Det er ny OL-rekord. Jyllands-Posten 12.8. konstaterer, at ”(t)rods sportens vanskeligheder med doping og korrupsion stiger den kommercielle værdi af de olympiske ringe fortsat år for år.” De officielle sponsorer med Coca-Cola i spidsen opnår dog ikke megen dansk medieomtale. Kun Kodak scorer billige point ved som million-sponsor at frabede sig bandereklamer – en sådan ydmyghed ”for sportens skyld” giver positiv medieomtale.

Flere redaktioner falder også pladask for den pseudobegivenhed, at tennisspilleren Venus Williams har designet de sjove hatte, personalet hos McDonald’s i reklameøjemed skal bære under hele OL-perioden. Danske Hummel soler sig kongeligt i glansen fra den royale tv-eksponering af deres sportstøjskollektion. Mere fotogene mannequiner kan man næppe tænke sig. En misundelig dagbladsjournalist foreslår, at Hummel designer en særlig håndbold-hat til dronninger.

Et andet dansk firma kan på tilsvarende vis glæde sig over Iraks succes på fodboldbanen, som sponseres herhjemmefra. Historier af denne art er uden tvivl plantet i nyhedsmedierne af en dygtige PR-folk. Derimod kan det bero på tilfældigheder, at henvisninger til andre firmanavne, f.eks. Knorr i Ekstra Bladets kulinariske OL-madspalte, jævnligt dukker op i sportsdækningen samtidig med, at aviserne ironiserer over IOCs sponsoraftaler, som forpligter tv-stationer til at undgå eksponering af logoer fra nonofficielle OL-sponsorer.

Store danske virksomheder som Carlsberg, DONG og Arla har på den baggrund takket nej til sponsorater. At sponsering endog kan give bagslag, må firmaet Adidas sande. En doping-skandale får dem til at fjerne samtlige reklameplakater fra Athens gader, fordi de portrætterer en af de græske atleter, som udeblev fra kontrol. Til gengæld kunne Lån & Spar Bank glæde sig over sin eksklusive sponsoraftale med begge de to landsdækkende tv-kanaler, selvom det nonkommercielle DR spredte opmærksomheden ved at blande sit redaktionelle output med sponserede biler forklædt som seer-konkurrencer. Er det etisk forsvarlig public service?

At der både er penge og opmærksomhedsværdi i at kombinere sportsstjerner og reklame fremgår også af, at parterne på det danske arbejdsmarked benytter OL 2004 til at lancere en ”Fair Play”-kampagne rettet mod sort arbejde. Her bruges danske sportsfolk som blikfang. Men derudover findes der ikke mange arbejdsmarkedsvinkler i OL-dækningen. Kun Ekstra Bladet sætter under rubrikken ”Olympens slaver” 12.8. fokus på den illegale arbejdskraft bag bygningen af de store anlæg ”Verden lukkede øjnene, mens 14 slavearbejdere døde for at realisere det olympiske blændværk”. Det norske dagblad, Verdens Gang, krediteres for historien, som ikke følges yderligere op i danske nyhedsmedier.

I det hele taget er der overvejende positiv omtale af de græske værter, når det gælder organisation og faciliteter. Dog trækker danske medier nogle økonomiske problemer frem: Legene

efterlader Grækenland med kæmpestore idrætsanlæg, som ingen rigtig har brug for. Rapporter taler om en årlig regning på 100 millioner euro til drift og vedligehold. Billetsalget har kun været halvt så stort som i Sydney 2000. Den nuværende og tidligere regering er i fuld gang med at skændes om, hvordan regningen på 7 mia. euro skal betales under et offentligt budgetunderskud på vej mod fem procent.

Gennem danske nyhedsmedier opfordres kineserne da også til at skrue ned for deres ”hæsblæsende byggetempo” med henblik på de kommende olympiske lege i 2008. I Montreal betaler bystyret nemlig stadig af på regningerne for OL 1976. Det afskrækker dog hverken borgmestercandidater i København eller den siddende kulturminister: De vil hellere end gerne bevilge rigtig mange penge på at få OL til Danmark i en nær fremtid, meddeles det fra sædvanligvis pålidelig kilde.

Presseetiske problemer

Det fremgår klart af vore data, at den etiske problembevidsthed blandt journalisterne er størst i tiden før selve legenes begyndelse. Her skabes tid og plads til en vis grad af kildekritik og fordybelse. Da det for alvor går løs på arenaerne, drukner disse hensyn efterhånden i resultatformidling og flagsvingende begejstring for danske sejre og ærefulde nederlag. Herefter er det kun det forprogrammerede stof, der rummer (selv)kritisk eftertanke.

Der hersker så hektisk travlhed på redaktionerne, at B.T. ved en fejl bringer den samme note to gange i den samme spalte. At der er meget plads at fylde ud, fremgår også af andre eksempler, f.eks. de mange genbrugsklip i tv, tomgangssnakken mellem *live*-indslag og de fortænkte emner, som dagbladene lader deres klummeskrivere tage op. Både på Berlingske Tidende og Jyllands-Posten fylder huller i spalterne med fordomsfulde indlæg om moralen i værtsnationen, hvor to af de udsendte medarbejdere (uafhængigt af hinanden) beretter, hvordan de er blevet snydt og bedraget af græske taxa-chauffører. Jyllands-Posten gør dog skaden god igen med en rørende historie om en hollandsk roer, som glemmer sin medalje på bagsædet af taxa, men hvor den græske chauffør hører efterlysning og bringer metallet tilbage til rettede vedkommende.

Travlheden betyder ikke at sportsjournalister holder op med at finde og forårsage etiske problemer. Der harceleres f.eks. over dyrplageri i forbindelse med opsendelse af fredsduer under tidligere åbningsceremonier og udtrykkes varm medfølelse med de mange herreløse hunde, som Athens bystyre har forgiftet, så de ikke efterlader uhumskheder på fortovene.

Mediernes blotte tilstedeværelse kan være problematisk, f.eks. når ønsket om opmærksomhed inspirerer en fanatisk tilskuer til at vælte den førende løber i maratonfinalen, eller når en tysk cykelrytter opnår kortvarig verdensberømmelse ved at give tv-kameraerne fingeren, idet hun passerer målstregen. Til gengæld må pressekorpsset tage det som en kompliment, når IOC og det internationale atletikforbund beklager, at kritiske journalister kender til dopingsager, længe før sagerne når forbundene ad kommandovejen.

Ved OL i Montreal 1976 var der for første gang flere pressefolk end atleter i spil. Den rekord blev ikke slået i Athen, idet antallet af udsendte journalister er stagnerende. Men derfor kan journalisterne godt komme til at stå i vejen for sportsudøverne. En skuffet dansk skytte beklagede sig således over at blive generet af Tv2's kameraer. Den programansvarlige henviste til ”de officielle guidelines” og undrede sig offentligt over, at skytten ikke har sagt fra undervejs. Tv2 vil dog ”ikke være skyld i at Danmark skulle miste en medalje”. Derfor nægter man efterfølgende at sende egen fotograf til skydebanen: ”så må vi jo bare håbe, at der er et selskab, som laver nogle internationale billeder, som vi kan bruge til noget, hvis Torben Grimmel skulle gå hen og skaffe en medalje,” siger Tv2s redaktionschef til Politiken 18.8.

Hjemme i hovedkvarteret på Kvægtorvet glæder Tv2s nyudnævnte underholdningsredaktør sig over, at sport er ”vaskeægte underholdning”. Ikke mindst da de danske håndboldpiger søndag aften samlede 1,8 mio. seere foran skærmen til deres åbningskamp mod Frankrig. ”Underholdning i særklasse – det rene gys – og man ville aldrig kunne få nogen til at skrive en drejebog til et tv-program, som er bedre”, siger hun til Berlingske Tidende 18.8.

Men det er ikke underholdning det hele. Den meget omtalte trafikulykke, hvor danske sejlere er involveret, stiller store krav til god presseskik. Den kollegiale etik på dette felt tilsiger anonymitet. Men her er der straks navne på. Alligevel hersker der almindelig enighed om, at de danske journalister med enkelte undtagelser optrådte hensynsfuldt i denne ulykkelige sag, som blev håndteret professionelt af DIFs medieansvarlige. Læserbreve kritiserer til gengæld tv-journalisterne for at være mere bekymrede for ulykkens betydning for Danmarks medaljchancer end for den trafikdræbtes efterladte.

I de vejledende regler for god presseskik, der ligger til grund for den pressetiske selvjjustits i Danmark, hedder det bl.a., at massemedierne må tage hensyn ”til den enkelte borgers krav på respekt for den personlige integritet og privatlivets fred”. Ikke desto mindre rummer OL-materialet mange eksempler på respektløs dækning af atleternes privatliv. Denne snage-genre slog for alvor igennem efter håndboldkvindernes guldmedaljer i 1996. Også her i 2004 kan vi i formiddagsbladene løbende følge kærligheden og romantikken i den danske OL-lejr. Der fokuseres særligt på badmintonspilleren Peter Gade, som læger og psykologer har forsøgt at hjælpe, men som først efter mødet med sin nuværende ”håndboldkæreste” er på ret køl efter sin sportsskade. Vi får i den forbindelse at vide, at de taler i telefon sammen mindst tre gange om dagen.

Også Gades eks-kæreste, Camilla Martin, er i søgelyset. Med B.T. i front berettes om hendes måske-kommende-tv-job, hendes før og nu kærester, et muligt ægteskab og deraf følgende måske-snart-børn. I samme avis følges et par dage senere op med rubrikken ”Camilla er det største flop”, der forsøger at knuse den massemedierede heltindemyte, som journalisterne selv har bygget op. I den sammenhæng kan man naturligvis hævde, at sportsstjerner er offentlig ejendom, som ikke har krav på et borgerligt privatliv i samme grad som almindelige danskere. Men er den argumentation etisk holdbar i seriøs sportsjournalistik?

At det private og det sportslige faktisk godt kan blandes journalistisk på en både etisk og interessevækkende måde beviser Olav Hergel i Berlingske Tidende 29.8. under rubrikken ”Guldsmeden er ankermand” om de danske roeres træner. Vi har givet denne artikel karakteren 13 for høj journalistisk kvalitet, bl.a. på grund af indledningens elegante kobling af elitesport, amatørindsats og hverdagsliv: ”Bent Jensen er kørestrømsmontør i Banestyrelsen. Det er ham, der sørger for, at der er strøm i ledningerne over togene. Hvis han er bare halvt så god til sit arbejde, som han er til at træne roere, så er det i hvert fald ikke hans skyld, hvis togene er forsinket.”

Vi har også under gennemgangen af tv-materialet fundet mange gode eksempler på portrættering af danske OL-deltager, der er nænsomt tegnede og samtidig kan skabe den identifikation blandt seerne, som er så eftertragtet under skærpet konkurrence om opmærksomheden hos de zappende seerne. De etiske problemer ligger måske især i den stereotype dramatisering af modsætningerne taber/vinder – helt/skurk. Der er også en god portion jantelov på spil: Journalister elsker, når underhunden besejrer favoritten, men også når gårsdagens helt kan trækkes ned på jorden i morgendagens skilsmisereportage.

Når det er sagt, må vi rimeligvis lade sportsjournalistikken bedømmes på sine egne professionelle præmisser. Det ville være urimeligt at se bort fra, at sportsfolkene og idrætsledere også (mis)bruger denne form for mediedækning til egne formål. Alligevel vil vi vove den påstand, at der kan skelnes mellem god og dårlig (sports)journalistik på dette felt, f.eks. baseret på professionelle normer om grundig research, nøgtern fremstilling og solid kildekritik.

I den sammenhæng har vi fundet frem til nogle forskningsbaserede måleresultater, som – alt andet lige – forekommer os at være ret så bekymrende (Figur 6): Idealet i kritisk journalistik er, at man altid bør høre mindst to af hinanden uafhængige kilder, før historien konciperes. Antallet af såkaldte 0- og 1-kilde historier er imidlertid frygtindgydende stort under OL i Athen. I 1525 tilfælde refererer det offentliggjorte produkt ikke til nogen som helst identificerbar kilde – ud over den rapporterende journalist. Det svarer til næsten halvdelen af OL-artiklerne.

Hertil skal lægges 1051 redaktionelle enheder, hvor vi kun har identificeret en enkelt ude fra kommende kilde. Journalisten kan i begge tilfælde have talt med flere kilder, men problemet med den valgte fremstillingsform er, at vi som læsere og seere ikke har nogen som helst praktisk mulighed for at kontrollere kildeløse oplysninger. At de to få-kilde kategorier til sammen udgør 79 procent af den totale OL-dækning, ville næppe blive accepteret på andre stofområder end sporten – selv når vi tager højde for de mange telegramnoter og den mekaniske resultatformidling.

Det er også tankevækkende, at danske journalister næsten udelukkende selv interviewer danske kilder. De udenlandske sportsudøvere refereres næsten udelukkende på grundlag af telegrambureauernes fællesstof. Og kun i 3 procent af materialet optræder danske og udenlandske atleter inden for samme redaktionelle enhed (Tabel 3). Vi savner desuden journalistisk selvkritik i datamaterialet. På Politiken har læsernes redaktør enkelte rettelser undervejs. Men man kan næppe producere 3281 indslag uden at der er smuttere ind imellem. Det er til at leve med, men hvis man er først med det sidste, må man også have procedure til at komme først med korrektionerne. Når der endelig udøves selvkritik, hører det som regel til i den kuriøse ende af journalistikken.

Enkelte dagblade har stadig tv-anmeldere, som på sportens område har travlt med at finde fodfejl i sportstransmissioner og brokke sig over, at der for tiden ikke er andet at vælge imellem end sport, sport og atter sport. Det er næppe heller udtryk for professionel selvjustits, når Tv2s Jørn Mader får stillet spalteplass til rådighed til harcelering over at være blevet forbigået til fordel for yngre kræfter, eller når DRs veteran, Claus Borre, på seernes vegne krummer tæer over ”studieværter og reportere uden den mest simple, basale viden og med et dårligt sprog” (B.T. 19.8.).

I tv låner man gerne vinkler og research fra kollegerne i den skrevne presse. Men man øver hverken intern eller ekstern fagkritik for åben skærm. Til gengæld har alle danske dagblade kritiske klummer, hvor journalister træder ud af reporterens rolle og ind i kommentatorens – ofte med et moraliserende ærinde. Men selvom der under OL var både plads nok og gode grunde til at kaste et selvkritisk lys på den kollegiale indsats, skete det forbavsende sjældent. Det er vel at mærke ikke bodsøvelser, vi efterlyser, så lad os i stedet til konstruktiv illustration uddele en guldmedalje i selvjustits til Rasmus Bech fra Politiken for en klumme fra 23.8., der fortjener et længere citat:

Og så skete det – en af mine kolleger gav skytten et håndtryk til farvel og sagde: ”Vi ses om et par år”. Og så hastede han ellers videre til for at finde en ny opgave på hylderne i det olympiske supermarked. Se, det var en rigtig ak-ja-suk-oplevelse for den unge sportsmand. For skytten ved – hvad han også, med et svagt bittert strøg på tungen, råbte efter journalisten – at nu glider han, og de andre skytter og alle andre atleter fra de små sportsgrene ud af mediernes fokus. ... Kan det være anderledes? Nej – nærmest ikke. Virkeligheden er den, at tv-stationerne sætter dagsordenen og bestemmer sportens økonomi. Og den dagsorden er temmelig nem at overskue.

Punkt 1: Kvindehåndbold og fodboldlandskampe. Punkt 2: Mere kvindehåndbold. Punkt 3: Anden håndbold. Punkt 4: Superligafodbold. Punkt 5: Champions League. Og under ’eventuelt’: Rend os i røven med sport uden høje seertal.

Kan vi på aviserne gøre en forskel? Ja – men kun gradvis. ... også vi ved, hvad den danske nationalsport er. Og det er ikke trampolinspring.

Hvad kan vi lære af det?

Alt i alt rummer 1068 af de 3281 af de redaktionelle OL-enheder etiske problematikker. Selvom vi har defineret ”etik” ganske bredt kan det forekomme overraskende mange. Der er vel at mærke gennemgående tale om spredt fægtning. Med nogle få undtagelser bliver der aldrig lagt systematik op til fokuseret debat. Der er derfor et åbent spørgsmål, om danske nyhedsmedier giver et realistisk billede af de etiske problemers omfang og fordeling. Bemærk således (Figur 2), at væsentlige dele af den etik-problematiserende journalistik knytter sig til redaktionelle enheder, som ikke direkte fokuserer på enkelte sportsgrene, selvom omtalen giver grundlag for denne top-10 over OL-discipliner, som danske journalister i særlig grad problematiserer ud fra et etisk synspunkt:

1. Atletik
2. Svømning
3. Sejlsport
4. Håndbold
5. Badminton
6. Cykling
7. Gymnastik
8. Skydning
9. Fodbold
10. Vægtløftning

Det er ikke nødvendigvis ensbetydende med, at netop disse sportsgrene har de fleste etiske problemer – endside de mest alvorlige i praksis. Listen er udelukkende udtryk for, at her gjorde de vagthavende journalister under dækningen af begivenheder i Athen i særlig grad opmærksom på sådanne aspekter. Et sådant øjebliksbillede påvirkes af redaktionelle rutiner og tilfældige enkeltsager. I hverdagens sportsdækning er cykling og boksning eksempelvis højere placeret på nyhedsmediernes liste over problemområder i sportens verden.

Hertil skal føjes, at når vi supplerende analyserer de relative andele af redaktionelle problemenheder af etisk art fordelt på OL-discipliner, rykker sportsgrene som judo, volleyball, taekwondo, softball og baseball ind på top-10 listen. Groft sagt opnår mange af de – mediemæssigt set – mindre sportsgrene altså kun omtale i dansk journalistik hvert fjerde år. Og selv da næsten udelukkende, når de – frivilligt eller ufrivilligt – er leveringsdygtige i kuriøse eller problematiske begivenheder.

På det grundlag bliver vi endnu en gang mindet om, at man skal være varsom med at konkludere direkte fra den massemedierede virkelighed til de faktiske forhold i (sports)livet. Mere konkret kan vore data anskuet ud fra et etisk synspunkt lægge op til en fordomsfri diskussion af punkter som disse:

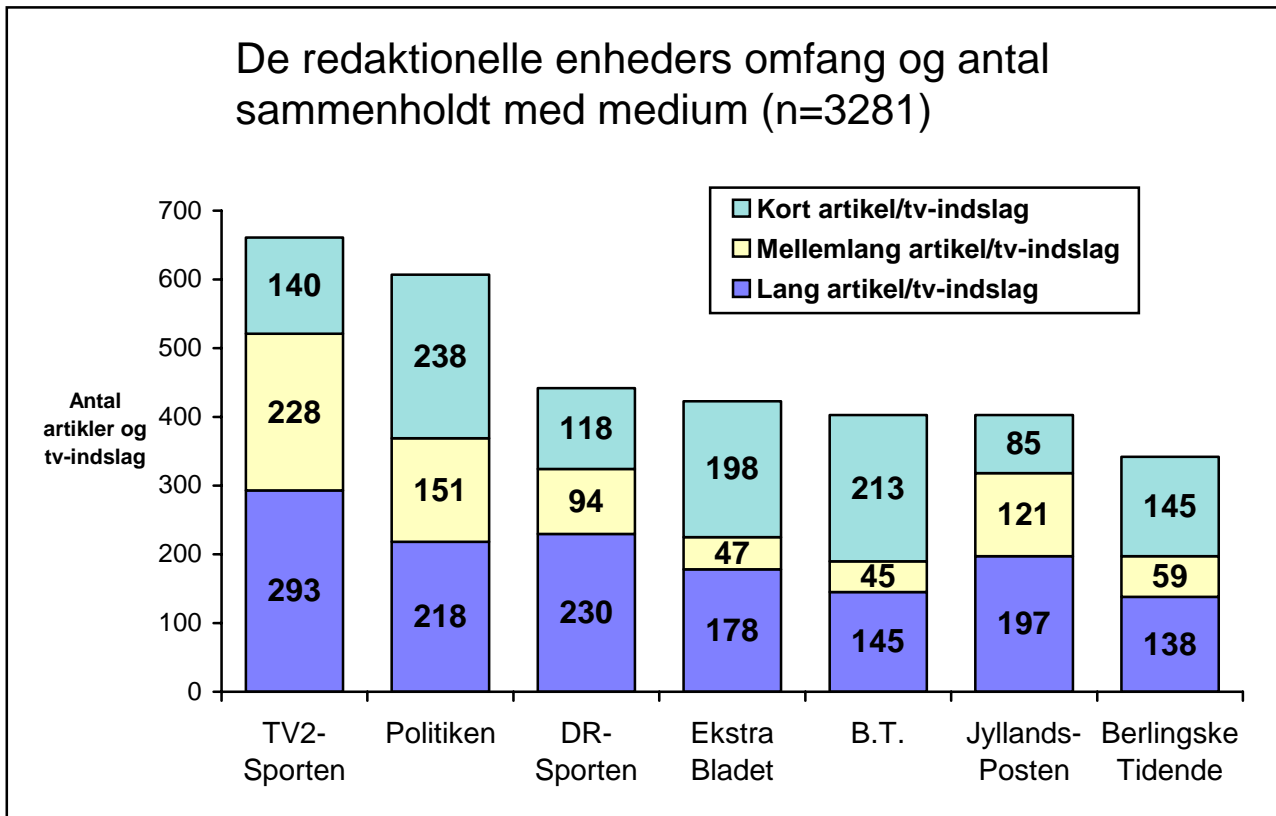
- Mener de vagthavende sportsredaktører, at dagblade og tv leverer en journalistik, som behandler etiske problemer i idrætslivet på en nuanceret og kvalificeret måde?
- Hvordan opfatter de aktive OL-deltagere mediedækningen? Kan de genkende egne oplevelser i den redigerede virkelighed?
- Er der behov for etiske spilleregler for god presseskik på sportsjournalistikkens område i lighed med dem, der gælder for kriminalreportagen?

Som et supplerende bidrag til den forestående debat har koderne givet hver eneste af de 3281 redaktionelle enheder en karakter for journalistik kvalitet fra 03 (urimeligt ringe) til 13 (ganske fremragende). Vi giver eksempelvis et klokkeklart 13-tal til Søren-Mikael Hansen fra Politiken, der 16.8. lader sport, spænding og drama vælte ud over spalterne, mens han behændigt skifter

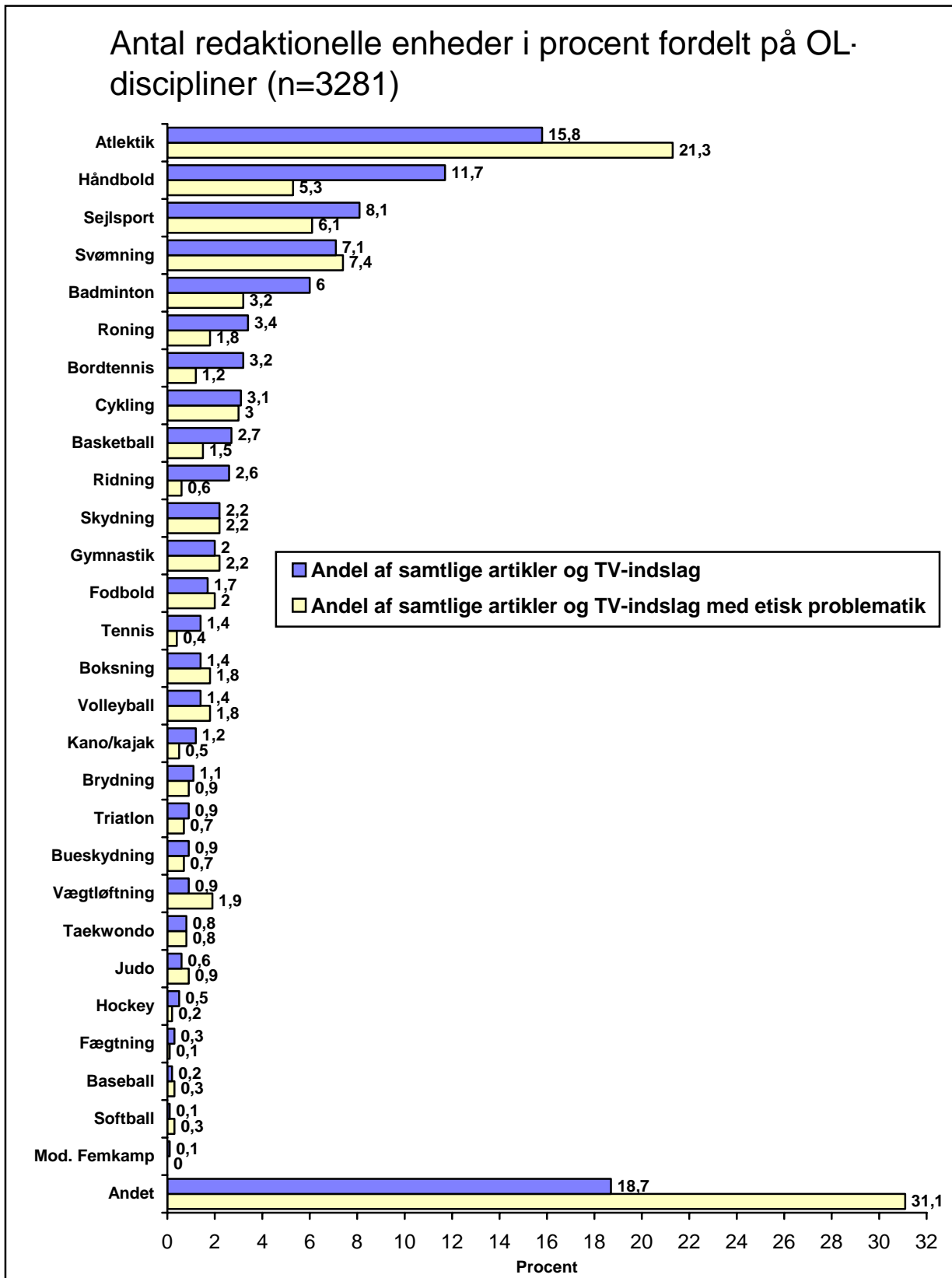
perspektiv mellem Camilla Martin og britiske Tracey Hallam, der til slut vipper danskeren ud af OL. Derimod gives dumpekarakteren 03 til den tv-journalist, som umiddelbart efter samme kamp satte OL-rekord i tåbelig spørgeteknik og som modspil fik dette velplacerede smash fra den tabende dansker: "Hva' syn's du selv!", replicerede en skuffet Camilla Martin på journalistens taktløse spørgsmål.

Lægger vi alle kodernes bedømmelser sammen, kan vi meddele, at alle de syv medier, som indgår i undersøgelsen, har bestået deres eksamen i OL-journalistik anno 2004. Det samlede gennemsnit (Figur 7) lander på karakteren 7,76, hvilket kan betegnes som acceptabelt – uden at være prangende. Hvordan de enkelte dagblade og tv-stationer har klaret sig indbyrdes, finder vi det ikke etisk forsvarligt at offentliggøre. Den slags følsomme oplysninger tilhører privatlivets fred.

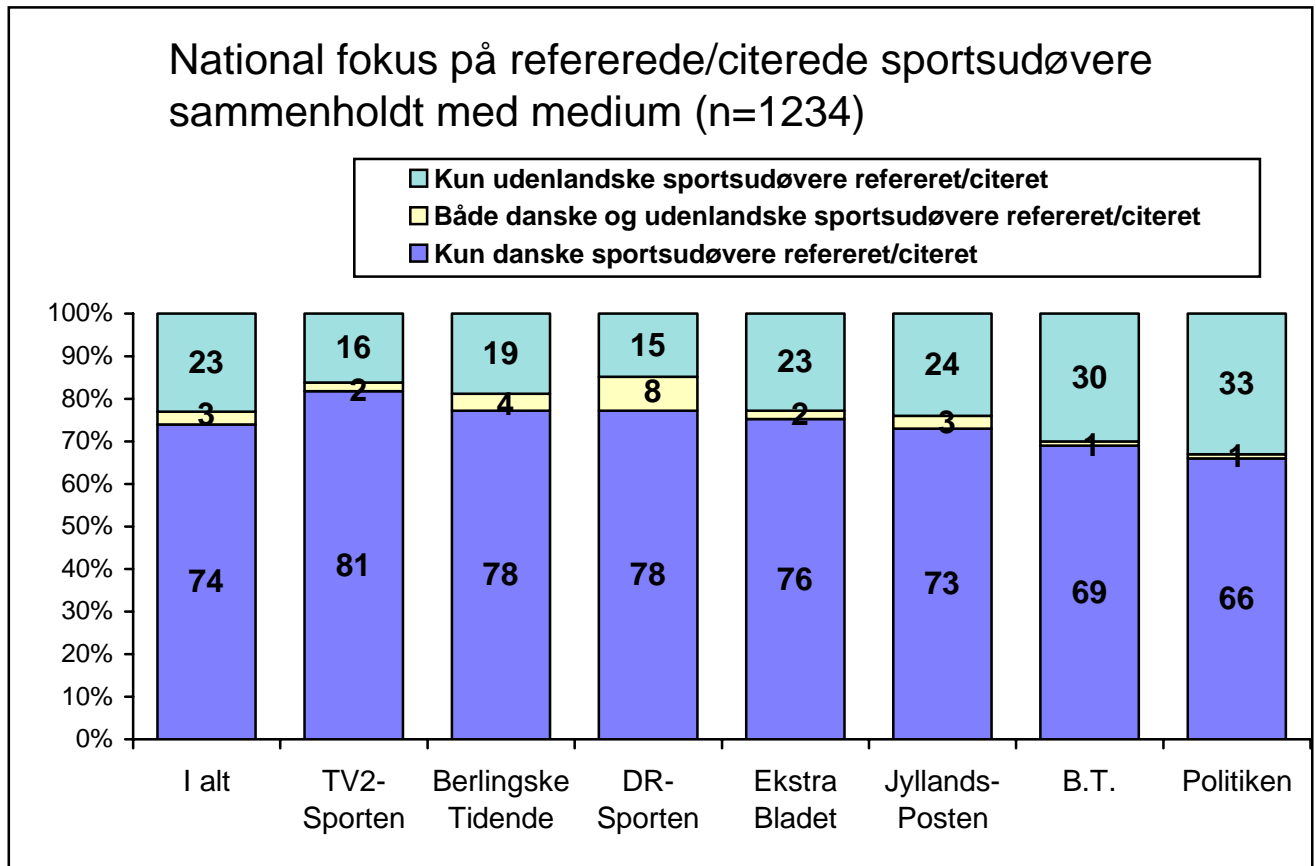
Figur 1.

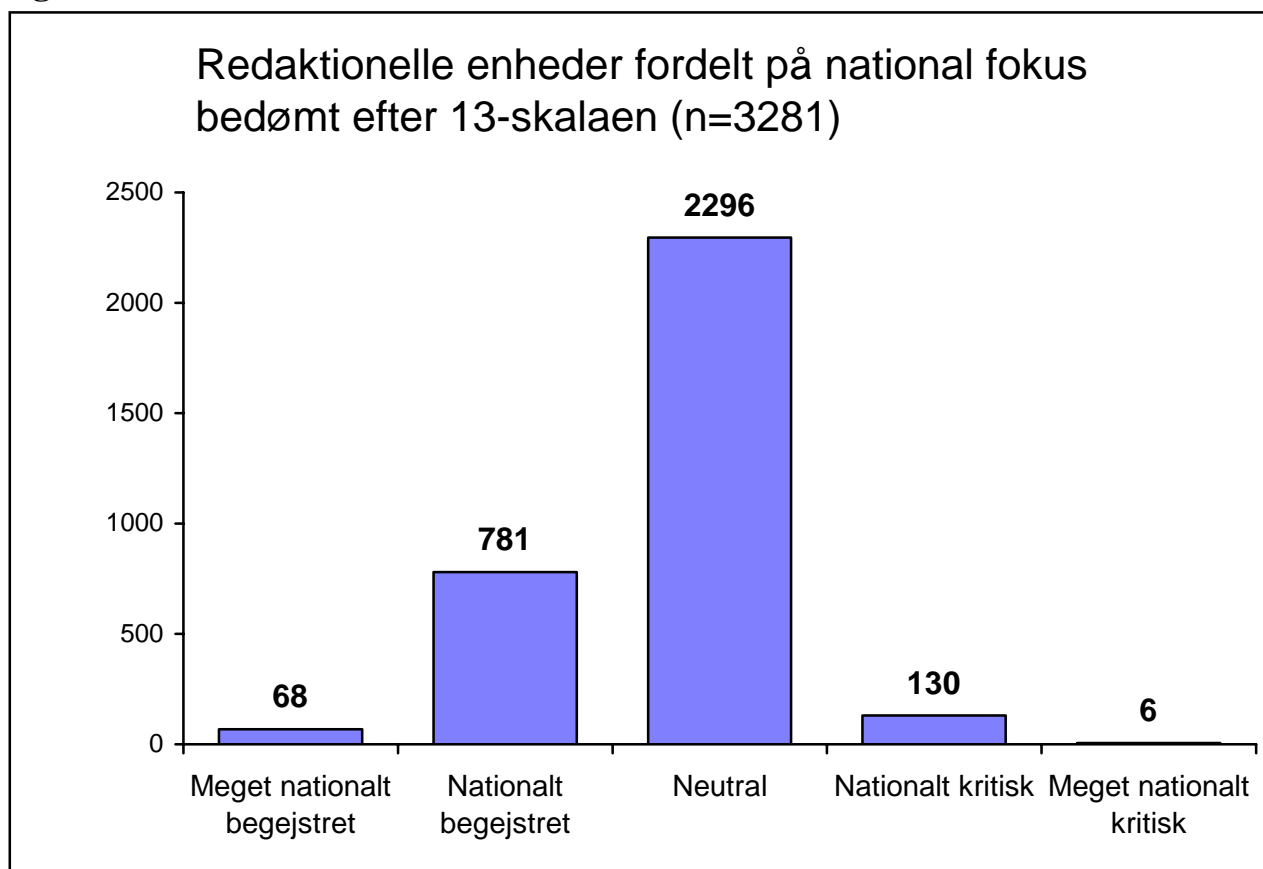
Figur 2.

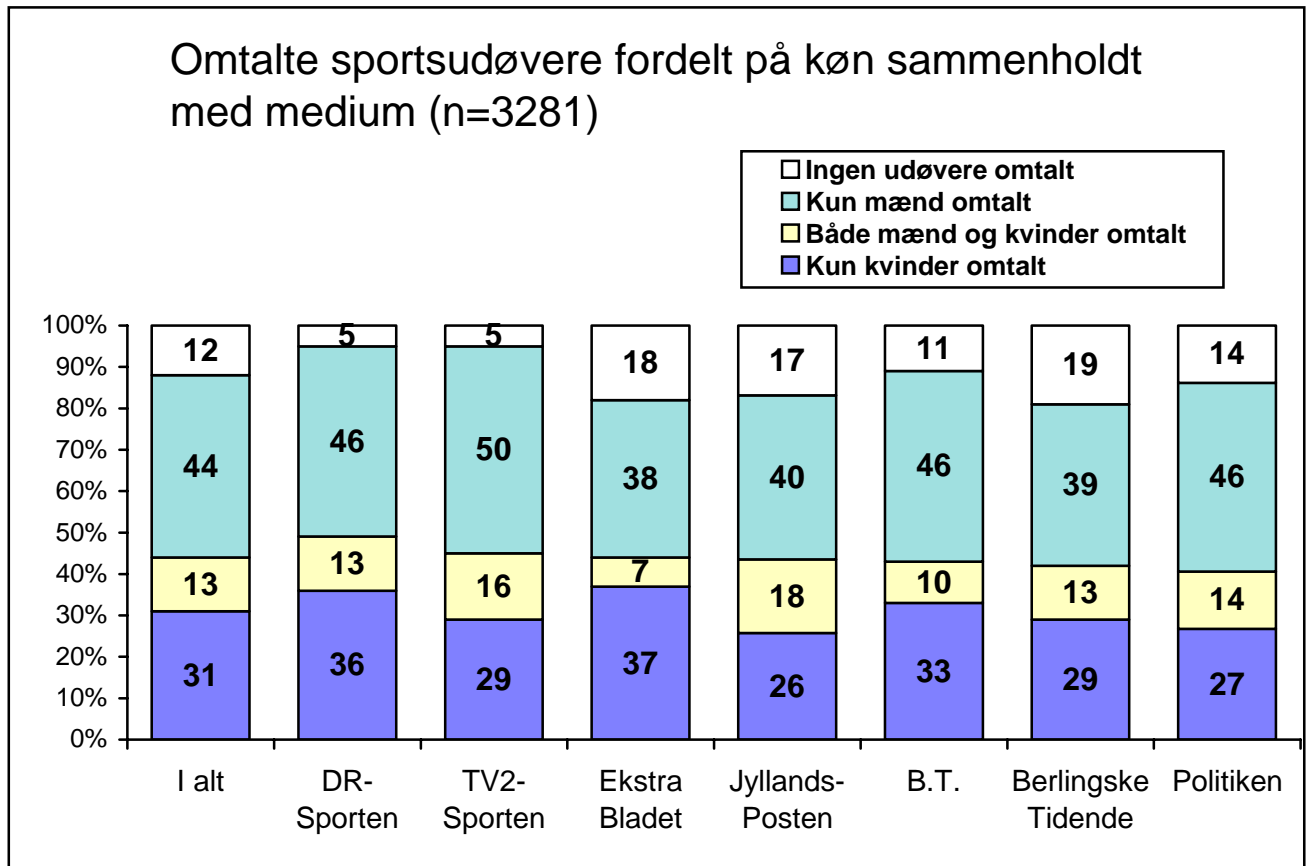
Figur 3.

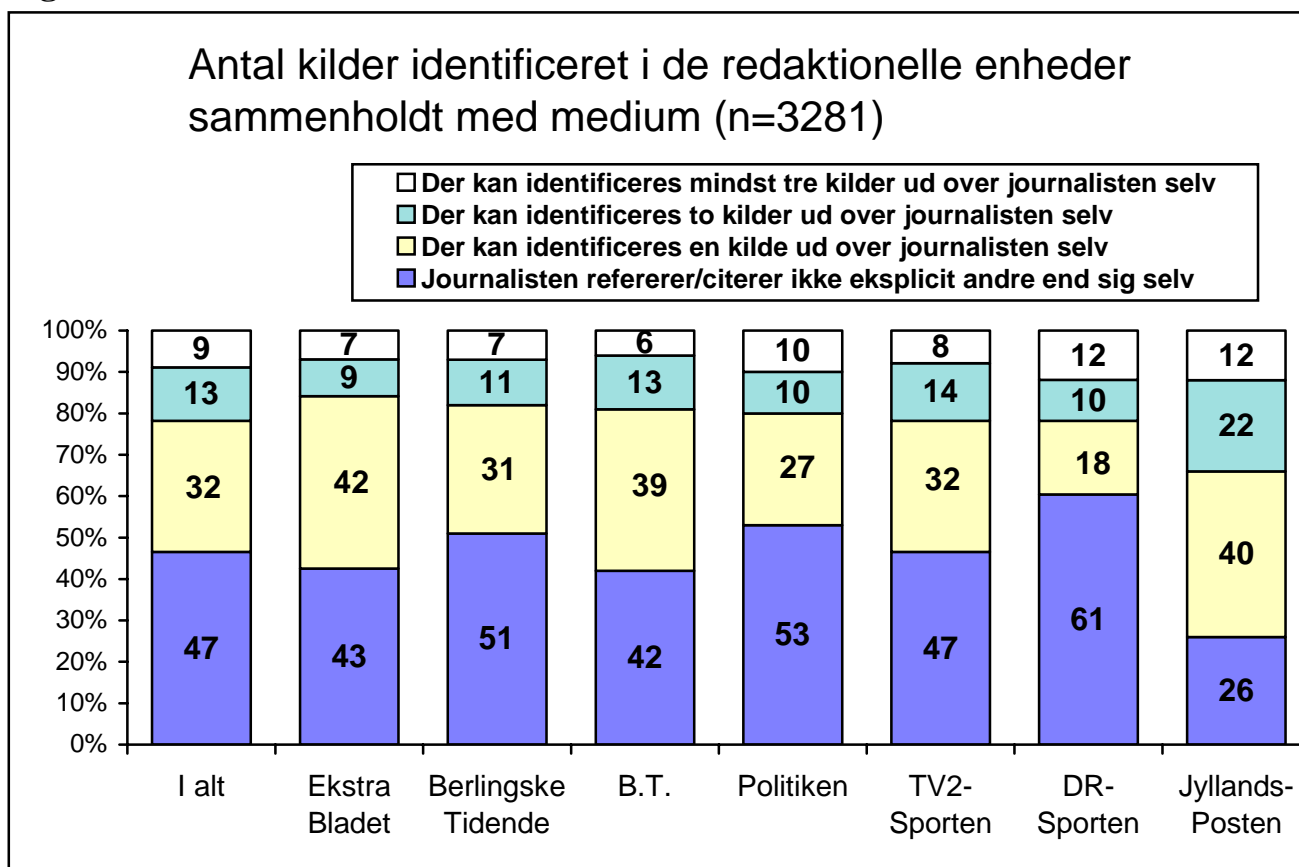
Figur 4.

Figur 5.

Figur 6.

Figur 7.

